

STRUP IN ŽOLČ

KLIC TRIGLAVA mora biti ljudem v uredništvu argentinske SVOBODNE SLOVENIJE, časopisa, ki se samovoljno naziva glasilo vseh protikomunističnih Slovencev (a ne nujno vseh demokratičnih?), hudo napoti, da so se morali vanj zaleteti s po = tvorjenimi dejstvi. To meče čudno luč nele na njihovo demokratičnost, marveč tu = di na njihovo časnikarsko sposobnost. Demokratičnost zato, ker je zanje vsaka kri = tika g.dr.Kreka in njegove skupine "strup in žolč", protinarodni zločin, morda tu = di napad na "našo katoliško skupnost" itd., kot da obstoja demokracija v tem, da vsi Slovenci hočeš-nočeš morajo kimati dr.Kreku, čitati SVOBODNO SLOVENIJO, in sprejemati navodila iz osrednjega tajništva Slovenske ljudske stranke v New Yor = ku. A časnikarsko sposobnost zato, ker se ti ljudje trkajo na prsa, kako so izku = šeni časnikarji, pri tem pa počenjajo stvari, ki z resnim in dostojnim časnikar = stvom nimajo ničesar skupnega, tj. potvarjajo dejstva, da bi oblatili one, kate = rim ne morejo natakiniti svoje uzde.

20.decembra je ta SVOBODNA SLOVENIJA objavila uredniški komentar pod naslo = vom "Strup in žolč", v katerem se bavi s poročilom o koncertu v spomin preminu = lim žrtvam komunizma v Carnegie Hallu v New Yorku, U.S.A. ... Prvo poročilo o tem je objavil AMERIŠKI HRVATSKI GLASNIK 18.julija 1956., v katerem je potožil, da se Srbi niso hoteli udeležiti tega koncerta, ker so se Hrvati in Slovenci odločili, da bodo koncertu prisostvovali s svojimi narodnimi zastavami, tj. s hrvatsko in slovensko. Na koncertu samem pa so se nato Slovenci pojavili - kot je poročal A = MERIŠKI HRVATSKI GLASNIK - z jugoslovansko zastavo, ki jo je nosil dr.Basaj v pri = sotnosti dr.Kreka. Kljub temu "slovenskemu kompromisu", pa se Srbi koncerta niso udeležili in kasneje tožili Hrvate pri "Svobodni Evropi", da rušijo Jugoslavijo. AMERIŠKI HRVATSKI GLASNIK je pri tem potožil, da je pač težko delati s Srbi.

Poročilo tega hrvatskega časopisa je 15.septembra 1956. v izvodu objavil v KLICU TRIGLAVA tudi g.B.Simonič, ki se v svoji rubriki RAZGLEDI bavi s pisanjem hrvatskih in slovenskih časopisov ter osebnosti v emigraciji. Pri tem je navedel vir - tj. AMERIŠKI HRVATSKI GLASNIK - brez kakršnega svojega komentarja. Iz KLI = CA TRIGLAVA je to poročilo posnela 20.oktobra SLOVENSKA DRŽAVA, ki je enako nave = dla originalni vir in dodala svoj komentar, ter 15.novembra SLOVENSKA POT v Bue = nos Airesu, ki je sicer navedla KLIC TRIGLAVA, ne pa tudi AMERIŠKI HRVATSKI GLAS = NIK. In šele tu so se vneli žolčni kamni urednikov SVOBODNE SLOVENIJE.

Pisali so na osrednje tajništvo Slovenske ljudske stranke v New York ter ga prosili za pojasnilo. To pojasnilo se glasi:

"Prireditelji omenjene spominske svečanosti so povabili na koncert in slede = ču mu svečanost v Carnegie Hall v New Yorku tudi Slovence, Hrvate in Srbe. Srbi so po predhodnih razgovorih udeležbo odklonili iz razlogov, ki jih tu ni umestno navajati. Hrvati so se odločili za udeležbo in so vztrajali pri svojem stališču, da izključijo vsak znak, da njihov narod živi v Jugoslaviji. Slovenci smo skleni = li, da se prireditve udeležimo. Kupili smo svojo ložo, ki so jo zasedli Slovenci v slovenskih narodnih nošah, dr.Basaja pa naprosili, da kot naš predstavnik polo = ži venec in počasti padle žrtve z nagovorom v slovenskem jeziku. Jugoslovanske za = stave na proslavi sploh ni bilo."

Ne bodi len, SVOBODNA SLOVENIJA je objavila komentar pod naslovom "Strup in žolč", iz katerega navajamo one odstavke, ki se nas tičejo:

"V zvezi s spominsko svečanostjo v poletju v New Yorku je objavil tukajšnji Paveličev ustaški list "Hrvatska" napad na Slovence. Podobno stvar je objavil "Klic Triglava" v Londonu. S posebno naslado je napad na dr.Kreka in dr.Basaja ponatisnila "Slovenska Pot" v Buenos Airesu.

"V šte.3. na strani 42.navaja: "Slovenska zastava, dr.Krek in dr.Basaj. "Klic Triglava" od 15.9.t.l. poroča, da se je lansko leto vršil v Carnegie Hallu, New York, svečani koncert v spomin preminulim žrtvam komunizma. Tega koncerta so se udeležili zastopniki vseh narodov, ki žive pod komunistično oblastjo, tedaj tu di Slovencev in Hrvatov. Zastopniki Slovencev in Hrvatov, tako pravi poročilo, so se predhodno dogovorili, da se te proslave udeležijo s svojimi zastavami. Hrvatje so res prišli na to svečanost s hrvaško zastavo pod vodstvom poslanca dr.Pernarja, dočim so, na veliko presenečenje Hrvatov, prišli Slovenci pod vodstvom dr.Kreka z jugoslovansko zastavo. Zanimivo bi bilo izvedeti, kakšni razlogi so vodili dr.Kreka in dr.Basaja, ki je nosil jugoslovansko zastavo, da sta proti dogovoru prišla s to zastavo. Ali sta se morda sramovala zastave svojega lastnega naroda? Vsekakor bi bilo na mestu, da pojasnita slovenski emigracijski javnosti, zakaj sta zatajila pred mednarodno publiko simbol naroda, katerega sta zastopala na tej svečanosti."

K prednjemu komentarju SLOVENSKE POTI na koncu SVOBODNA SLOVENIJA pripomi = nja: "Gospodje okrog "Slovenske poti" dobro poznajo dr.Kreka in dr.Basaja in vedo za Osrednje tajništvo SLS. Namesto, da bi bili vprašali za pojasnilo, so verjeli ustaški "Hrvatski" in "Klicu Triglava". Pa še sami so prilili žolča in strupa. Ali naj bo to slovenska pot?"

Predvsem je čitateljem KLICA TRIGLAVA jasno, da nismo nikdar, pa tudi ne v tem slučaju, posneli poročila po ustaški HRVATSKI, ki je po svojih vesteh prejudicirana. A kako je SLOVENSKA POT komentirala to poročilo, je njena stvar. G.Simonič ga je navedel po AMERIŠKEM HRVATSKEM GLASNIKU, ki je glasilo dr.Mačkove Hrvatske seljačke stranke - torej list, čigar verodostojnostine more v načelu zani kati niti SVOBODNA SLOVENIJA niti Osrednje tajništvo SLS, ki se drugače ponša z dobrimi odnošaji med dr.Mačkom in dr.Krekom. Zakaj je tajništvo SLS to dejstvo zamolčalo v svojem pojasnilu SVOBODNI SLOVENIJI? Mar zato, ker ve, da je poročilo točno in se ga sramuje, ali pa zato, ker želi namerno metati svojim pristašem in ostalim Slovincem pesek v oči? Iz njegovega pojasnila tudi ni razvidno, ali je povabilo na koncert bilo poslano SLS-u, Slovenskemu narodnemu odboru, ali slovenskemu narodu? "Slovenci smo sklenili, da se prireditve udeležimo," pravi tajništvo SLS. Kdo so ti "Slovenci"? Slovenski emigranti v New Yorku? Formulacija je tipično totalitarna in smrdi po predvojnih političnih manirah. In dalje: Kakšna škoda naj bi bila prizadejana "enotnosti jugoslovanske emigracije", ako bi tajništvo javno povedalo, zakaj Srbi niso prišli na koncert? Namesto tega se skuša delati skrivnostno in pametno z izgovorom, da razlogov za to "tu ni umestno navajati". Spet politika za zaprtimi vrati, kot v predvojni Jugoslaviji, kjer je narod le redkokdaj zvedel, kako se politiki igrajo z njegovo usodo! In končno: Zakaj ni Osrednje tajništvo SLS javno zanikalo poročilo AMERIŠKEGA HRVATKEGA GLASNIKA - s pismom uredniku ali podobno - in zakaj je čakalo šele na moledovanje SVOBODNE SLOVENIJE, čigar urednikom je naenkrat postalo vroče za ovratnikom? Mar zaradi "dobrih odnošajev" med dr.Krekom in dr.Mačkom? Mislamo, da je prav in demokratično, da tudi Hrvatje slišijo obe plati zvona.

Komu je torej verjeti? AMERIŠKEMU HRVATSKEMU GLASNIKU in posredno KLICU TRIGLAVA ali Osrednjemu tajništvu SLS?

Za zaključek pa še to: Uredništvo SVOBODNE SLOVENIJE prejema KLIC TRIGLAVA v zameno in zato ne more trditi, da ne ve, kako je KLIC o tem poročal. Očividno je, da mu poročilo g.Simoniča ni šlo na živce 15.septembra, marveč po 20.oktobru šele 15.novembra, ko se je z njim pobavila SLOVENSKA POT. In pri tem SVOBODNA SLOVENIJA ni niti z besedo omenila AMERIŠKI HRVATSKI GLASNIK. Ali je to morda zaradi ostarelosti in zapuščanja spomina "izkušenih častnikarjev" ali pa namerno po = tvarjanje dejstev, da se oblati KLIC TRIGLAVA? Ali je morda to slovenska pot?

Uredništvo

TITOV OBISK ZDRUŽENIM DRŽAVAM PROPADEL

Predsednik Tito ne bo mogel obiskati Združene države zaradi protijugoslovanske propagande, ki se tam vrši, je zapisal diplomatski urednik BORBE Jože Smole 30.januarja. V tem se je toliko zmotil, da je istovetil proti-titovsko razpoloženje v Ameriki s protijugoslovanskim. Navedel je tudi celo vrsto ameriških in emigrantskih organizacij, ki so protestirale proti Titovemu obisku, pozabil pa je povedati, da so bili pri teh protestih najglasnejši Sovjeti, ki so iz tega obiska skušali kovati politični kapital. In v tem leži morda glavni vzrok, da se je Tito premislil. Saj je n.pr. prišlo do prav podobnih protestov v Angliji, pa Tita to ni odvrnilo, da ne prišel v London. Seveda, takrat se je Tito tolkel s Stalinom.

+ PROF. JOSIP PLEČNIK

7. januarja je umrl v Ljubljani prof. Josip Plečnik, član Slovenske Akademije znanosti in umetnosti ter profesor arhitekture na ljubljanski univerzi. Dočkal je 85 let. Pred vojno je bil s širokokrajnim črnim klobukom in špicasto sivo bradico znana ljubljanska osebnost in je s svojimi izvirnimi zamislimi oskrboval Ljubljano z gradbenimi posebnostmi, tedanjo družbo pa s snovjo za vroče razprave. Kot mestni arhitekt je bil hvaljen in obtoževan za take ljubljanske znamenitosti kot so Žale, mestne tržnice, narodno in univerzitetno knjižnico, Kongresni trg, arhitektonsko ureditev Ljubljanice in tako dalje. Proti koncu svojega življenja se je bavil z načrtom prenosa Navja na Žale.

Sloves profesorja Plečnika je segal preko mej Slovenije. Leta 1911. je bil imenovan za profesorja dekorativne arhitekture na umetno-obrtni šoli v Pragi, kamor ga je po prvi svetovni vojni povabil prvi češkoslovaški predsednik Tomáš Masaryk, da preuredi grad na Hradčanih za sedež predsednika republike. S tem delom se je bavil do 1936. leta. Poleg Prage in Ljubljane se z njegovimi deli ponaša tudi Dunaj, kjer pa so Plečnika hudo napadali pronemški krogi.

Po drugi svetovni vojni je nadaljeval svoje kraljevanje na ljubljanski arhitektski fakulteti in napravil načrte za nekaj narodnoosvobodilnih spomenikov v Sloveniji. Toda njegovo prepričanje se ni ujemalo z gospodujočim režimom. Kot znamenita osebnost si je lahko privoščil svobodo mišljenja. In ko je ob svoji osemdesetletnici dobil Prešernovo nagrado in 100.000 dinarjev, je ta denar poklonil ljubljanski stolnici, da si oskrbi nov prestol za škofa v cerkvi.

(ds)

DR. KREK IN JUGOSLAVIJA

(Od našega pariškega dopisnika)

KLIC TRIGLAVA je zadnja leta upravičeno očital dr. Kreku njegov dvolični "zgovorni molk" glede naših osnovnih političnih vprašanj. Ta je postajal že tem neumnejši in za naše slovenske interese tudi skrajno škodljiv in poguben, ker so se začeli tudi nekateri vidnejši in odgovornejši funkcionarji dr. Krekove SLS že kar očitno istovetiti z žebotovsko protijugoslovansko smerjo. To je dajalo potem nujno povod tudi hrvatskim ekstremistom, da so se začeli še oni posluževati dr. Kreka, SLS in sploh Slovencev za svojo slepo protijugoslovansko gonjo. Celo nekako uradno glasililo dr. Mačkove HSS v emigraciji, AMERIŠKI HRVATSKI GLASNIK, je n. pr. 5. maja lanskega leta zapisalo, "da i Slovenci stoje na stanovištu samostalne slovenske države. Ako se ne varamo toga je mišljenja i dr. Miho Krek." Ker je dr. Krek "zgovorno molčal" tudi na tako pisanje, je nastajalo pri premnogih treznih Slovincih že pravo ogorčenje ne samo proti dr. Kreku, temveč tudi proti klavernemu "Slovenskemu narodnemu odboru", ki prav tako ni reagiral na tako izzivanje in podtikanje.

Ko se je dr. Krek mudil v prvi polovici decembra v Parizu, je bilo čisto razumljivo, da so tamošnji Slovenci zahtevali, da se vendarle jasno izjavi. To je dr. Krek ob tej priliki tudi storil in sicer tako, da je popolnoma nedvoumno odklonil vsako ljubimkanje s protijugoslovansko žebotovsko smerjo ter se jasno in odločno izjavil tudi sam za nedvoumno jugoslovansko orientacijo Slovencev.

Malo pred dr. Krekovim odhodom iz Pariza je priredilo pozdravni večer tudi francosko "Društvo prijateljev Jugoslavije", katerega se je poleg večih Slovencev, Srbov in Hrvatov udeležilo tudi več uglednih Francozov. Ob tej priliki je imel dr. Krek nagovor, v katerem je med drugim dejal (njegovih protikomunističnih izvajanj tu ne navajam) :

"Vaša navzočnost tu, moji dragi francoski prijatelji, je dokaz, da je prijateljstvo jugoslovanskih in francoskega naroda danes bolj živo nego kdaj koli... Moram se Vam zahvaliti v imenu vseh svojih rojakov, ki si prizadevajo za to, da bi postala svobodna tudi Jugoslavija. - Nedavno ste imeli med seboj hrvatske in srbske predstavnike: dr. Krnjeviča in dr. Tupanjanina. Danes sprejemate tudi mene; s tem poudarjate, da Vaše društvo noče biti izraz preteklosti, temveč da si prizadeva zbirati okoli sebe predstavnike različnih jugoslovanskih narodov, da bi mogli pozabiti na stare zamere in spoznati, da jim zemljepisje, zgodovina, njih izvor, enako kot njih nevarnosti in skupni sovražniki začrtujejo skupno usodo... Slovenci smo se vključili z navdušenjem v Jugoslavijo v smislu soglasne želje celotnega naroda, dobro se zavedajoči, da je le Jugoslavija jamstvo za naš narodni obstoj in za naš napredek. Čeprav smo bili globoko užalosteni, da so nove meje

(Dalje na 5. strani)

PRI BENEŠKIH SLOVENCIH

(Od posebnega dopisnika)

Medtem ko po vsem svetu zidajo in dosežajo gospodarske uspehe, pa je v beneški Sloveniji, kot da bi se ustavil čas; tudi v kulturnem pogledu, da o političnem sploh ne govorim. Edino razveseljivo znamenje je pojava in delo novega videmskega nadškofa, čeprav je tudi on v nekem oziru Slovencem uganka. Treba bo več časa in več stikov da bodo moža dobro spoznali.

Slovencem na Tržaškem in Goriškem še kdaj pade kaka beseda z visokih prestolov o spoštovanju slovenskega jezika in navad. Slovenci v Benečiji pa tega od tam nikdar ne čujejo.

Edino kar je oblast po vojni naredila, so popravljene kozje steze in nekaj novih cest, da se po njih lahko prevažajo z avtomobili tisti, ki jih pač imajo. V šolah je še vedno vse italijansko. Kulturno življenje spi. Kakor hitro kje kaj prično, takoj Lahi zaženejo vik in krik o "komunistični nevarnosti" in o "Titovem prodiranju v furlansko nižino". Narod živi ubožno in si išče kruha v belgijskih rudnikih, zadnje čase tudi v Franciji in zlasti v Nemčiji. Tudi dekleta gredo zdaj večinoma po svetu. Najdete jih v "bližnjem" Milanu, v Rimu, pa v Švici, Belgiji in Angliji. Doma pač ni zaslužka, ko pa je treba ves dan nosit koš na hrbtu. Zaradi bolezni dreves zdaj tudi kostanj slabo rodi; nekoč so ga veliko prodali v nižino, na Laško, kot pravijo. In kot v posmeh tem hribovskim ljudem, ki jim domača zemlja ne rodi dovolj, so zaprli še edino tovarno, ki so jo imeli: cementarno na Cemurju pri Sv. Lenartu.

Kot je bilo že večkrat pisano, so pod nadškofom Nogaro fašistični eksponenti odpravili slovenščino tudi v cerkvah. Po kapitulaciji Italije se je slovenščina vrnila nazaj le tam, kjer so imeli slovenskega duhovnika. Z njo so se vrnile tudi stare slovenske navade. Toda po letu 1947., ko je postalo jasno, da bo Beneška Slovenija ostala pod Italijo, so spet pričeli napadati slovenske duhovnike, da bi jih tako spravili s tamkajšnjih far. Te borbe še zdaj ni konec, borbe, ki so jo doslej vzdržali domači duhovniki samo zaradi medsebojne strnjenosti in globoke ljubezni do svojih rojakov.

Že proti škofovanju pokojnega Nogare je prišlo do zelo težkih in napetih nastopov. Nekateri podkupljeni laški duhovniki so namreč ovajali in klevetali slovenske duhovnike, ki so se zatekli k nadškofu in zahtevali, da ovaduhe premesti. Ker pa nadškof ni - pod vplivom fašistične okolice - ničesar ukrenil, so se slovenski duhovniki odločili, da ne bodo več hodili na dekanijske konference v Št. Peter Slovenov. Vsled tega je nadškof sklical dekanijsko konferenco v Videm in zahteval razlago za tak bojkot. Slovenski duhovniki so mu tam predložili trda dejstva in jih podkrepili, da zaradi takega nekrščanskega početja - vera peša. Tisti dan so morali nadškofa odnesti iz zbornice. Kmalu nato je umrl. Njegov namestnik, pomožni škof, Furlan, dr. Cicuttini je dobil nalogo, stvar preiskati; naredil je tudi nekaj dobrih korakov v pravo smer. Tako so odkrili nekega laškega duhovnika, da je izdajal sramotilne letake proti slovenski duhovščini. Bil je kazensko premeščen. Njemu sta sledila še dva podobna italijanska duhovnika, čeprav je moral biti premeščen tudi nek slovenski duhovnik, češ da so bili duhovi zaradi njega preveč zbegani... Eden od laških duhovnikov se je premestitvi močno upiral; a še po odhodu so Italijani hujskali ljudi proti novemu slovenskemu duhovniku, češ da je titofil.

Lani za Binkošti pa je iz Vittorio Veneto prispel v Videm novi nadškof dr. Giuseppe Zaffonato. Pravo nasprotje pokojnemu Nogari! Razmeroma še mlad, demokratičen, dober govornik, poln zdravja in akcije.

V Rimu so mu dali navodila, da mora urediti verske razmere med beneškimi Slovenci. To je bilo videti že takoj spočetka. Mesec dni po ustoličenju je že začel obiskovati slovenske fare; hotel je videti osebno vse duhovnike in sam govoriti z ljudmi. Takoj je bil postavljen pred prvo preizkušnjo: kako urediti vprašanje župnišča v Kozci pri Čedadu? V to

vasico je nastavljal že pokojni nadškof Nogara slovenskega duhovnika č.g. Kjačiča, medtem ko je bil njegov prednik č.g. Boldarini poslan na neko laško faro. Tedaj je MESSAGERO VENETO zagnil krik, dvignil se je tudi Odbor za obrambo italijanstva v Nadiški dolini. Prenapeti Lahi so zasedli župnišče in niso vanj pustili g.Kjačiča. Ta je moral iti stanovat v neko zasebno hišo.

Toda novi nadškof, ne bodi len, je povišal g.Kjačiča v župnika in se teden dni kasneje sam podal v Kozco. Ukazal je prinesiti ključ od župništva in - čudovito - policija je ključ tudi našla. Ko so krajevni Lahi protestirali, jih je zavrnil, da je g.Kjačič prav tako italijanski državljani kot je g.Boldarini, da bo g.Kjačič odslej župnik v Kozci, g.Boldarini pa naj pobere šila in kopita in odide nazaj v Forli, odkoder je prišel delat zgago med Slovence.

To je bil uspeh za slovensko duhovščino! A dosegli so še več: preko svojih poznanstev so dosegli pri rimski vladi, da so vse slovenske vikarije postale župnije. Tako bodo v naprej tudi oni dobivali majhno državno pomoč in ne bodo več tako odvisni od dobre letine in milodarov že itak revnih faranov.

Zadnje čase prihaja nadškof na vsako dekanijsko konferenco v št.Peter. Na neki je javno pohvalil delovanje slovenske duhovščine. Toda kadarkoli so ga hoteli pripraviti, da bi dal kako izjavo o jezikovnem vprašanju, se je temu redoma izognil. Zdi se, da se le nekoliko boji hrupa, ki bi nastal, če bi se zavzel za slovenske pravice. Kajti kljub novemu nadškofu prenapeteži še vedno delujejo, da bi onemogočili slovenske duhovnike.

(DR.KREK IN JUGOSLAVIJA.- Nadaljevanje s 3.strani:)

presekale naše meso (tretjina Slovencev je ostala izven jugoslovanskih meja v sovranih državah), smo med obema vojnami storili vse za notranjo konsolidacijo Jugoslavije... - Slovensko ozemlje tvori dejansko deželo "ljubljskih vrat", to se pravi prehodno ozemlje med Donavsko kotlino in dolino Pada, ozemlje, preko katerega vodijo ceste in železnice iz Podonavja k Jadranu. Mi živimo na križišču treh plemen: slovanskega, germanskega in latinskega in kadar koli se predstavljajo mejniki v Srednji Evropi, gre tudi za slovensko ozemlje. Številni majhni "imperialisti" hočejo - seveda pa tega ne povedo - uničiti skupnost Srbov, Hrvatov in Slovencev, da bi se s tem egoistično okoristili, a če bi se jim to posrečilo, bi bila dejansko uničena tudi mir in dobro sosedstvo v Srednji Evropi. Videant consules! - Mi se zavedamo, da nam je pomoč svobodnih evropskih narodov absolutno potrebna za naše osvobojenje, toda istočasno mi tudi mislimo, da železna zavesa, ki trga Evropo, trga nas vse. Naši osvobojeni narodi bodo vaši najzvestejši zavezniki pri gradnji zedinjene Evrope, ki jo smatramo za veliko jamstvo naše skupne svobode, miru in napredka. Upamo, da bomo tedaj lahko pokazali našo hvaležnost z dejanji. Jaz gojim z vami vred željo, da bi ta dan ne bil več daleč."

Gornja izjava predsednika SLS pred izbranim francoskim in jugoslovanskim občinstvom je menda dovolj jasna, tako da tudi njeni drugorazredni voditeljski in prijatelji dr.Kreka ne morejo več slepomišiti s razno dvolično demagogijo, ako se nočejo čitno postaviti v nasprotje s svojim šefom. To izjavo in stališče, ki ga je zavzel dr.Krek kot sedanji predsednik nekoč vodilne slovenske politične stranke, lahko samo iskreno pozdravimo, ker se odslej menda ne bodo mogli sklicevati nanj in na SLS ne hrvatski esktrémisti in ne dr.Žebotovo gibanje. Dolgo je bilo treba čakati na to izjavo, predolgo, a končno je vendarle bolje kasno kot nikoli. Prekasno pa vsekakor še ni.

V nedeljo 6.januarja je na Tretjem Programu angleškega radija govoril Janez Gradišnik o glavnih karakteristikah štiri rih sodobnih slovenskih pesnikov: Božar Voduška, Antona Vodnika, Ceneta Vipotnika in Jožeta Udoviča. Nekaj pesmi je bilo branih v angleškem prevodu in na koncu petnajst minutnega programa je Gradišnik bral tudi del Udovičeve pesmi "Plesalka" v slovenščini.

KLIC TRIGLAVA izhaja vsako prvo in tretjo soboto v mesecu. Letna naročnina 24/-, četrtletna 6/- odn.protivrednost v drugem denarju.- BM/TRIGLAV, London, W.C.1.-

MISLI OB "USTAVNIH VPRAŠANJIH"

Ali je razpravljanje o jugoslovanskih ustavnih vprašanjih koristno, potrebno? Ima kak smisel? Ta vprašanja so si brez dvoma zastavili prenekateri, ko so v božični številki KLICA TRIGLAVA (in pariške NAŠE REČI) brali razpravo g.F.Lovrenca.

Mnenja sem, da je razprava potrebna iz dveh razlogov:

Prvič je to edini možen način, da ugotovimo, kaj družijo Slovence, Hrvate in Srbe v emigraciji, da doženemo bistvene razlike in da se nato potrudimo najti neko kompromisno rešitev. Seveda ni nujno, da bi moral biti sporazum izdelan v obliki ustavnega načrta. Toda vprašanja, ki jih postavlja g.Lovrenc, so v mnogočem ti isti elementi, ki so za vsak sporazum bistveni in o katerih se bo treba ne le pogovoriti, ampak tudi zediniti. Tu ne bom ponavljal razlogov, zakaj naj bi bil skupen s-h-s nastop v emigraciji koristen, saj smo o tem govorili že nešteto krat.

Drugi razlog se mi zdi pomembnejši in važnejši: skupen emigrantski nastop more vlitati ljudem v domovini upanje in zaupanje, da je zunaj v velikem svetu nekdo, ki misli nanje, ki dela zanje. Imam občutek, da emigracija podcenjuje to zavest zapuščenosti, ki kot mora tlačiti naše ljudi v domovini.

Skupen nastop, skupen program in temu sledeče delo naj bi ljudem doma odprlo perspektive. Kljub "odprtim vratom" je politična orientacija tam še vedno enostranska, ne po mali zaslugi BBCja in Voice of America. Poleg tega potrebujejo doma političnih idej glede bodočnosti, idej, ki jim bodo duhovna hrana in obenem politična alternativa sedanjemu totalitarnemu režimu.

Iz teh razlogov smatram Lovrenčevo razpravo za koristen pripomoček in poskus, kako premagati pregrade, ki ločijo jugoslovanske emigrante.

V sami razpravi pogrešam vprašanje "pravice do samoodločbe, vključno pravico na odcepitev", ki je Hrvatje ne bodo pozabili. To je tudi ena od "narodno osvobodilnih pridobitev", mimo katere najbrž ne bo mogoče zlahka. Kot je to Damoklejev meč nad skupno državo in je seveda z ozirom na to potem pravno vzeto težko govoriti o federaciji, je po drugi strani to legalna garancija, da se ne bi kak narod spozabil in pričel "nadmudrivati" drugega. V takem primeru ima, s plebiscitom, tlačeni narod vso pravico, da na zakonit način zapusti skupno zvezo. Jasno je, da je pravica do odcepitve že element konfederacije, ki je v toliko negativna, ker ni stabilna. To vprašanje bo zadevalo verjetno v prvi vrsti naša Slovence, - to je naša Ahilova peta, - ker smo najbolj izpostavljeni: ali se bomo radevolje odločali za konfederativno skupnost, v kateri ne bomo nikdar varni, če ne bo naslednje jutro razpadla?

Ko je dalje govora o samoodločbi znotraj skupne zveze (na primer pri omembi Dalmacije), se človeku vsiljuje vprašanje, če to že ne gre predaleč. (Vojvodina je vse bolj specifični primer in še ta je vključena v Srbijo.) Po isti logiki bi namreč naša Štajerska čisto legalno zahtevala odcep od ostale Slovenije in direktno članstvo v zvezi. Dvomim, če bi Slovenci, ki niso v prvi vrsti lokalni patrioti, mogli na kaj takega pristati. Lahko potem isto pričakujemo od Hrvatov?

Misel o okrepitvi zvezne legislative in "republiških" eksekutiv je vsekakor nova. Doslej se je v emigraciji - v kolikor se je sploh - govorilo le o tem, da je treba zveznim ustanovam z ustavo določiti delokrog, dočim pripade vse ostalo, nedoločeno, v pristojnost posameznim edinicam.

Ideja o "organizacijski samoupravi" (Cerkve, delavske zveze itd.) je vredna globokega premisleka. To se mi zdi prava pot.

Izenadil me je predlog o direktorialni demokraciji. Argument o "preveč raznolikem javnem mnenju" ima gotovo precej osnove, toda naša predvojna demokracija je v veliki meri odpovedala, ker je slepo kopirala francoski sistem, ki ne pozna stalnih vlad in pušča praktično neomejeno oblast parlamentu. Britanski sistem je v tem pogledu boljši. Sicer pa, ali ni n.pr. v Indiji javno mnenje daleč bolj raznoliko kot v Jugoslaviji, pa vendar tamkajšnji britanski sistem tako dobro deluje. Seveda pa sistem ni edini, ki omogoča demokracijo. Treba je tudi vzgojenih in demokratično prežetih politikov. Toda če teh ni, potem je lahko tudi direktorialna demokracija slaba.

Dodal bi še k razpravi, da je nedavno dr.Jelenić sugeriral, da bi moralo biti ustavno sodišče izven zvezne prestolnice (n.pr. v Sarajevu). Dopolnil bi ga, da mora biti tudi zvezno središče izven "republiških", gotovo pa izven takih ključnih mest, kot sta to Beograd in Zagreb, kjer prenapete množice prečesto vplivajo na zvezno politiko. Zakaj ne misliti o novi prestolnici, ki bi bila izvzeta iz "republiških" področij, kot je n.pr. ameriški Washington. To bi bilo tem bolj nujno, če bi ob republiki Hrvatski (in Sloveniji) imeli kraljevino Srbijo znotraj skupne Jugoslavije.

Proučiti Titovo ustavo

Že pred časom je nekdo predlagal, da bi morda kazalo proučiti sedanjo jugoslovansko ustavo in to raje prilagoditi demokratičnim prilikam, kot pa začeti spet znova. Dasi je tak predlog nekaj nezaslišane za okostenele emigrantske možgane, ima zamisel nekaj na sebi. Ustava sama verjetno ni nič kaj totalitarna; najbrž celo nasprotno. Gre le za to, da se jo po črki in duhu izvaja! Obenem pa vsebuje gotove stvari, s katerimi - kljub komunizmu - tudi demokratična Jugoslavija ne bi mogla na kratko odpraviti. Tu mislim na gotove "pridobitve", ki jih kaže proučiti.

Ali bo demokratična ustava mogla mimo delavskih svetov? Čeprav je možno razpravljati o tem, če so takšni sveti gospodarsko rentabilni ali praktični, sem mnenja, da so ena od bistvenih "pridobitev", katere delavci ne bodo hoteli dati iz rok. Tem bolj, ker bodo hoteli resnične delavske svete, kot so se n.pr. spontano pojavili na Madžarskem. Ne zanikam, da nima prigovor, češ da to ne spada v ustavni dogovor emigracije, nekaj na sebi; toda mnenja sem, da bo tak ustavni dogovor, ki ne bo upošteval tudi takih za Jugoslovane življenjskih stvari, zanje kaj malo zanimiv in še manj privlačen. Kot sicer utegne kak ustavni načrt ali sporazum z diniti emigracijo, če se bo omejil zgolj na organizacijsko-tehnična vprašanja, dvomim, če bo predstavljal resno alternativo Titovemu režimu, ako ne bo upošteval socioloških sprememb in novih političnih činiteljev, ki bodo nekega dne odločali. Nauk Madžarske namreč ne leži samo v tem, da so ljudje hoteli svobodo. Narod tu ni hotel povratka na staro, narod je hotel svoj socializem in se je požvižgal na emigracijo, njene organizacije, odbore in programe. To velja zapomniti tudi nam, kadar razpravljamo o bodoči s-h-s skupnosti.

Stane Jereb

PISMA UREDNIKU

Zaključna pisma k članku "Hrvatsko vprašanje v emigraciji" izpod peresa g.B.Simo niča in kritiki HRVATSKE ZORE k temu članku. G.P. in g.Simoniču je uredništvo da o s tem zaključno besedo. Članek je bil objavljen v številki 198.-6.oktobra 1956.

Urednik! Ni vprašanje, komu je g.Simo nič odgovarjal. Kritiko tako v "Hrvatski Zori" kot na tem mestu je povzročil njegov argument, pisan za bralce "Klica Triglava", da ima pravico do samoodločbe vsak tisti narod, katerega je zaslužnil nek drug narod. Ker Hrvatje ne spadajo v to kategorijo, zato tudi pri njih ne prihaja v poštev samoodločba. Pri tem pa ni bistvo tega Simoničevega stališča čisto nič spremenjeno, če ga berem v okviru celotnega članka ali vzamem iz koncepta. Tudi ni njegov argument nič močnejši, če g.Kaleba zmerja z vitežom in plemenitim.

Tvegano je dalje navajati primere, ki veljajo v drugih časih, za druge ljudi, ob drugačnih prilikah in pod drugimi pogoji. Pri tem g.Simonič še pozablja, da po drugod minila ne samo desetletja ampak stoletja, odkar so na en ali drug način sprejeli ustavo in jo tudi ohranili, dočim je med navajanim sklepom Sabotage in razpadom Jugoslavije minilo komaj slabih 23 let - torej niti doba ene same generacije! - in še v tem primeru skupna država ni bila takšna, za kakršno je izrekel Sabor.

Z vojaškim udarcem je Hitler fizično in sicer likvidiral Jugoslavijo, toda država je bila že pred tem razbita i moralno

i idejno, ker pač ni zadovoljila svojih državljanov, kar je vendar edini smisel obstoja kake države, tembolj če gre za večnarodno državo. V tej idejno-moralni polomiji leži razlog, da je hrvatski narod s takim navdušenjem pozdravil ustanovitev Neodvisne hrvatske države (podobno kot je srbski narod nekaj dni po prej pozdravil 27.marec!). S tem ne rečem, da so Hrvatje pozdravili ustaško diktaturo, saj se jim prve dni niti sanjalo ni, kaj jih čaka. Toda nobenega dvoma ni, da so pozdravili svojo državo, ker so jo hoteli, saj skupna Jugoslavija ni izpolnila njihovih pričakovanj.

Sklicevanje na stare zgodovinske akte je realistično samo v toliko, kolikor ti še odgovarjajo razpoloženju naroda. Če pa je med tem narod spremenil svoje mišljenje, je ni sile, ki bi ga mogla zadržati v starem okviru. To velja tem bolj za hrvatski narod, ki je s svojim stavom odločilno pripomogel, da se je v kritični uri skupna država sesula kot hiša iz kart. Po tem katastrofalnem dejanju - in po kasnejši ustaški preizkušnji tudi! - še nismo imeli prilike zaznati, kaj zdaj Hrvatje mislijo. V bistvu tu ne gre za nacionalizem ampak za zaupanje v skupno državo. Če tega zaupanja Hrvatje nimajo, skupna država vendar ni

ma smisla. Zaupanje pa ne bo ustvarjeno s sklicevanjem na stare dokumente. Ker zaupanja ni brez volje za skupnim življenjem, zato sem pisal, da je treba razpravljati o skupnih interesih, ki edini lahko povrnejo izgubljeno voljo. Toda pri tem ne smemo zanikati načela, da Hrvatje kot narod lahko odločajo o svoji usodi. Kdo pa naj?

Razprava v emigraciji itak ne more ničesar odločiti. Pač pa lahko vpliva na mišljenje doma. Odločitev bo padla tam. P.

G.urednik! - Še vedno nevem, kaj prav za prav g.P. želi, razen, da hoče imeti zadnjo besedo. Na njegovo prednje pismo odgovarjam na kratko tole:

Prvi odstavek: Vztrajam pri svoji trditvi, da ima stavek, ki razburja g.P., en pomen v tekstu in drug pomen izven njega ter da ga je zato nepošteno izločiti iz teksta. Ako g.P. noče odn. ne more tega usvojiti, mu pač ne morem pomagati. Vsak čitatelj naj napravi svoj lasten zaključek - nekateri bodo soglasni z g.P., drugi z menoj. Nadaljna debata o tem nas ne bo nikamor privedla.

Drugi odstavek bi se moral pravilno začeti takole: "Tvegano je navajati pri mere, ki ne podpirajo argumentov g.P." Smatram, da je mnogo resnice v mišljenju velikega demokrata, Francoza Alexis de Tocqueville-a, ki je rekel: "Zgodovina je kot galerija slik, ki vsebuje malo originalov in veliko število kopij." Prav tako smatram, da je že skrajni čas, da se tudi mi pokažemo zrele in da si jemljemo za primer politično zrele narode, ne pa politično zaostale. Toda, čudna se mi zdi izjava g.P., da skupna država ni bila takšna, za kakršno se je izrekel Sabor! Sabor se je izrekel za skupno državo, medtem ko vprašanje, kakšna na bi ta država bila, ni imel pravice odločati samo in edino Sabor, marveč je to zaviselo tudi od ostalih partnerjev. Skupna država ni zadovoljila niti enega demokratsko nastrojenega Srba, Hrvata in Slovenca. Toda bistvo mojega članka je bilo v tem: Poskusimo skupno življenje v resnično demokratski Jugoslaviji, in šele če to ne uspe, jo razbijmo.

Tretji odstavek: Kje je g.P. dobil te podatke, da je napravil tako čudovite zaključke? Če bi bila "dejstva", ki jih on navaja, točna, potem bi nedvomno govorila v njegovo korist pri tej debati. Toda bojim se, da je g.P. poskusil prilaгодiti dejstva (nekoliko izkrivljena) svojemu stališču, namesto da bi na osnovi

vi stvarnih dejstev prišel do pravih zaključkov, tj. da bi meril klobuk po glavi in ne glavo po klobuku.

Četrty odstavek: Izgleda, da se samo g.P. lahko sklicuje na stare zgodovinske akte in da je to samo v takem slučaju realistično. Po drugi strani pa je dejstvo, da nismo imeli prilike zvedeti ne le kaj Hrvatje mislijo po ustaški preizkušnji, marveč tudi, kaj mislijo Slovenci, Srbi in Hrvati že izza 1929. leta. Nihče namreč ne more trditi, da ve, kaj narod misli o neki zadevi, ako ta narod ni svoboden - ako živi pod diktaturo.

Z zadnjim odstavkom se v celoti strinjam. Nikoli nisem trdil kaj nasprotnega in je zato ta odstavek v tej debati docela odveč. B.Simonič

ZAROKA PRINCA TOMISLAVA

27. januarja se je zaročil v Londonu princ Tomislav, brat bivšega kralja Petra, s hčerko badenskega obmejnega grofa. Princeza je nečakinja vojvode od Edinburgha, moža angleške kraljice. Neka druga nečakinja vojvode se je pred kratkim poročila s princem Andrejem, mlajšim bratom princa Tomislava. Oba princa enako kot njuna mati, kraljica Marija, imata kmetije v Angliji. Ob zaroki princa Tomislava se je izvedelo, da je on enaintrideseti na seznamu upravičencev na angleški prestol. Po neki razsodbi sodnega sveta angleške zbornice lordov, da so vsi potomci angleške kraljice Ane britanski državljani, lahko oba princa enako kot njun brat kralj Peter avtomatično dobita angleško državljanstvo, če to želita.

V skladu s tradicijo bi morala zaroka = čenca razdeliti med prisotne goste po eno srajco in par nogavic zvezane z robcem. Toda od vseh 500 prisotnih je dalo prejelo samo srbski pop, ki je opravičil svečanost zaroke. Izgleda, da nima nihče preveč denarja v bivši jugoslovanski kraljevski hiši.

NOVA SLOVENSKA PLOŠČA ✓

Slovenski pevski zbor KOROTAN iz Celovelanda je nedavno posnel ploščo s številnimi slovenskimi pesmimi za moški in ženski zbor. Plošča spada pod kategorijo "long-playing records" in bo kmalu na razpolago Slovencem v Angliji in USA, kjer je cena tri in pol dolarja. Kdor bi ploščo želel nabaviti, naj se obrne na BM/TRIGLAV, London, W.C.1. (Naslov K.T.).